

TEMELJNE ETIČKE VREDNOTE I NAČELA U POSVAJANJU

Šimun Bilokapić

Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet u Splitu
simun.bilokapic@st.t-com.hr

UDK: 17:347.633
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 05/2017.

Sažetak

Rad je podijeljen u tri dijela. U prvom se dijelu na prilično širok način prezentira pitanje posvajanja, njegov smisao, značenje i njegova vrijednosna supstanca. Zatim se u drugom dijelu sasvim načelno govori o položaju i mjestu ove teme u naučavanju crkvenoga magisterija te onim moralnim vrednotama i načelima na kojima Crkva naročito inzistira, a koje bi nužno trebalo poštivati i na zakonodavnoj razini. U trećem dijelu analiziraju se, u svjetlu iznesenih moralnih vrednota i načela, posebni slučajevi i pitanja vezani uz praksu posvajanja. Govori se prije svega o mogućnosti, prihvatljivosti i moralnoj opravdanosti posvajanja djeteta od strane samaca („singl” osoba) i homoseksualnih parova te o još uvijek nedovršenoj raspravi posvajanja ljudskih embrija. Konačno, u završnom dijelu rada zauzima se jasan stav s obzirom na važno pitanje priopćavanja istine posvojenom djetetu.

Ključne riječi: dijete, dječja prava, plodnost/neploidnost, brak, obitelj, posvajanje, crkveni magisterij, zakon

UVOD

Svakodnevni i vrlo rašireni govor o lošoj demografskoj slici većine zapadnih zemalja može nas lako zavesti i navesti na zaključak da je premalo djece u tim i svim drugim zemljama, a osobito na pogrešan zaključak da nema napuštene, ostavljene i zanemarene djece. Kad bi tako bilo, suvišan bi bio svaki govor o posvajanju. Trebalo bi radije upirati - što i jest slučaj u mnogim teološko-

pastoralnim razmišljanjima - na teme kao što su odgovorno rađanje, ne/prihvatljivost pobačaja, ne/opravednost umjetne oplodnje, razložnost uporabe kontracepcije i slično. No stanje je sasvim drukčije od rečenoga. Unatoč lošoj demografskoj slici uglavnom bogatih zemalja, začuđuje istovremeno podatak o relativno velikom broju djece koja se nalaze izvan obitelji, osobito u manje bogatim zemljama koje ne pripadaju zapadnima. Tema i praksa posvajanja postaju tako izraz društvene hitnosti. Za kršćane, riječ je o realizaciji jasnog evanđeoskog načela: učiniti se bližnjima onima koji su nas najpotrebniji, koji su marginalizirani, napušteni, siročad.

Ako pitanje posvojenja mislimo u kontekstu gore spomenutih tema - gdje mu je po našem mišljenju i mjesto, jer se na ovaj ili onaj način dotiče života, i to u njegovom najosjetljivijem razdoblju - onda posvajanje postaje idealno rješenje jednog šizofrenog stanja u koje su upala mnoga zakonodavstva zapadnih zemalja zbog slijepog poštivanja nećijih tobožnjih prava nauštrb stvarnih prava drugih osoba. Nelogičnost određenih zakonodavstava sastoji se u istodobnom odobravanju pobačaja, dakle ubijanja djece, s jedne strane, i ozakonjenju umjetne oplodnje, odnosno stvaranja ili proizvodnje djece, s druge strane. I jedan i drugi čin, samo prividno različiti, duboko su kontradiktorni i evidentno protu-dječji čini. Protivni su njihovom osobnom dostojanstvu, njihovim temeljnim pravima, njima kao subjektima. Takvo ponašanje i mentalitet upućuje na zbunjenost suvremene civilizacije pred „slučajem djeteta”. Ona jednostavno ne zna što bi s njim! Na jednoj strani ga pretjerano i neprimjereno obožava, a na drugoj podmuklo ubija. Zašto se ta dramatična i teška ljudska situacija, „neželjene” plodnosti i neželjene neplodnosti, ne bi mogla riješiti jednostavno praksom posvajanja u korist života i na dobrobit svih zainteresiranih? Oni koji ne žele začeto dijete, neka ga ne ubijaju, nego ga nakon rađanja daju na posvajanje, odnosno neka ga posredstvom državnih ustanova i uz poštivanje temeljnih etičkih načela daju onima koji ga zbog svoje neplodnosti ne mogu roditi, a silno ga žele. Na djelu je onda jedna dosljedna etika života na kojoj bi trebali počivati pozitivni zakoni spomenutih zemalja.

Zbog važnih vrednota koje su u igri, magisterij Crkve već neko vrijeme i u širem kontekstu promišlja pitanje posvajanja djece. Istina, ne postoji dokument koji bi bio izravno posvećen samo i jedino toj problematici niti postoji intervencija Crkve koja bi sustavno i sažeto izložila važnija pitanja vezana uz praksu i institut posvajanja. Ali isto tako ne postoji ni jedan crkveni dokument koji raspravlja pitanja ljubavi, spolnosti, plodnosti, braka i obitelji, a da se istodobno, izravno

ili neizravno, ne referira na pitanje posvajanja. Nažalost, teološko-moralna i pastoralna literatura ne prati taj put niti to pitanje tretira na prikladan način, nego ga poprilično i nepravedno zapostavlja. A pitanje posvajanja je, više i od „drame” rastavljenih i ponovno oženjenih ili isforsiranog pitanja „homoseksualnih brakova”, istinski test za našu civilizaciju. Kulturna razine neke civilizacije mjerila se uvijek njezinim odnosom prema djetetu i ženi. Dojam je međutim da puno više galame izazovu pitanja koja i nisu tako društveno niti crkveno relevantna negoli pitanja siročadi, djece koja su na bilo koji način i iz bilo kojih razloga lišena roditelja i roditeljske skrbi. Nikakvo čudo za civilizaciju koja se više bavi sobom i odraslima negoli drugima i, posebno, djecom.

Stanje nezainteresiranosti prožima i širu društvenu zajednicu. Na ovaj fenomen pozornost se svraća tek u slučajevima razvikanih, medijski popraćenih ili sasvim neobičnih događanja vezanih uz posvajanje, bilo da se radi o posvajanju od strane poznatih osoba, ili o moralno upitnim posvajanjima od strane samaca i istospolnih parova, ili da se radi o posvajanju „problematične djece” (slučajevi silovanja i hendikepa), ili „obojene” djece, ili je riječ o posvajanju onih koji su stvoreni (proizvedeni), a još uvijek nerođeni – posvajanje embrija prije rođenja, što je posljedica „blagodatni” umjetne oplodnje.

Navedeni slučajevi rezultiraju često raspravama koje su snažno nabijene emocijama, ideološki impostirane, pri čemu se sustavno zapostavlja objektivna vrijednosna komponenta samog posvajanja, važna opća načela i pravila, istinska prava i dužnosti kako posvojitelja tako i posvojenika. U tako emocionalno nabijenoj atmosferi redovito nastradaju djeca. Ona, premda stvarni subjekti, često postaju samo objekti gurnuti u drugi plan, poligon za zadovoljenje nećijih umišljenih prava i potreba.

Nužna je stoga jedna racionalno utemeljena i argumentirana rasprava. U igri su velike etičke i duhovne vrednote kao i temeljna ljudska prava. Polazište svima trebala bi biti činjenica da svako dijete ima pravo, i to je jedno od temeljnih dječjih prava, roditi se, rasti i odgojiti u krugu vlastite obitelji. Ona mu je neophodna za svekoliki normalan i ekvilibriran rast i razvoj. Nažalost, život je nepredvidiv i može prirediti vrlo neugodna iznenađenja.

1. ZNAČENJE I SADRŽAJ POSVAJANJA

Mnoge su situacije i razlozi koji dovode do siročeta, zanemarenog ili ostavljenog djeteta. To mogu biti roditelji koji po svome ponašanju nisu prikladni niti sposobni dati djetetu traženi odgoj primjeren

njegovom osobnom humanom rastu, roditelji nesposobni pružiti i primiti afekt, ponuditi zaštitu i potporu. Neki roditelji zbog niza negativnih i nesretnih događaja, možda i bez vlastite krivnje, nisu u stanju jamčiti fizičko uzdržavanje, psihološke i ambijentalne uvjete za zdrav rast njihova djeteta. To također mogu biti ratovi, progonstva, trgovina, izgubljenost, krađa i mnoge druge nesretne situacije i okolnosti; ili pak puka činjenica da roditelja jednostavno nema. Neka od tih stanja pozivaju onda na posvajanje.¹

1.1. Određenje pojma: posjedovati ili primiti kao dar

Hrvatski pojam „posvajanje”, „posvojenje” ili „usvajanje” (nekad adopcija) čini se u prvi mah neprikladnim pojmom za ono što želi naznačiti. Ostavlja dojam posesivnosti, nakane da se uzme pod svoje i kao svoje nešto što nekom subjektu trenutno ne pripada. Prisutan je stanoviti osjećaj objektivizacije ili materijalizacije onoga što se, budući da se radi o osobi, ni na koji način ne smije opredmećivati. Kad bi se ovaj pojam tako shvatio, u posesivnom smislu, on bi bio sušta suprotnost izvornom smislu i značenju pojma posvajanja.

Takvog jednostranog posesivnog shvaćanja ove prakse nažalost nisu bila lišena određena starija društva i kulture, a nisu ih lišeni ni stanovita društvena i kulturalna stremljenja i prakse danas.² No zahvaljujući postupnom obratu koji se dogodio tijekom povijesti, danas je sasvim jasno da nitko nikoga ne bi smio posjedovati, nego bi, ljudski i evanđeoski govoreći, svatko svakome trebao biti dar, uzdarje, pomoć. I sve to poradi poštivanja dostojanstva ljudske osobe, njezinih temeljnih prava i čisto humanog zahtjeva za solidarnošću i spremnosti da se pomogne.

Spomenuti povijesni obrat nije nipošto beznačajan, posebno na vrijednosnoj razini. On je razvidno u korist djeteta na koje je društvo, naročito nakon osamnaestog stoljeća, postalo iznimno osjetljivo.³ Većina starih civilizacija i njihovih kodeksa nastojala je institucijom i praksom posvajanja osigurati nastavak kontinuiteta u muškoj liniji jedne obitelji. Zato su se redovito posvajale muške osobe, često odrasle, što je bio odraz ili posljedica, pa čak i sredstvo podcjenjiva-

¹ Usp. Lorenzo Macario, *Adozione dei figli*, u: Giovanni Russo (a cura di), *Enciclopedia di Bioetica e Sessuologia*, Editrice Elledici, Leumann, Torino, 2004., 35-36.

² Usp. Marciano Vidal, *Manuale di etica teologica. Morale dell'amore e della sessualità*, parte seconda, Cittadella Editrice, Assisi, 1996., 666-667.

³ Usp. Ellen Key, *Stoljeće djeteta*, Educa, Zagreb, 2000.; Michael King, *I diritti dei bambini in un mondo incerto*, Donzelli editore, Roma, 2004.

nja ženskih osoba, ponašanje tipično za sva patrijarhalna društva i kulture. U isto vrijeme posvojitelj je, osim osiguranja nasljedstva, bio najčešće motiviran vlastitim blagostanjem kako na ovom tako i na drugom svijetu.⁴ Blagostanje i interes posvojenika stavljeni su u drugi plan, ako se o tome uopće razmišljalo.

Zahvaljujući senzibilitetu modernih društava i kulture, praksa posvajanja, barem na deklarativnoj razini, dobiva sasvim druga obilježja. Prožeta je i animirana drukčijim vrednotama, od kojih profitiraju najviše djeca. Ona su, neovisno o spolu i drugim demografskim obilježjima, pomaknuta u središte posvajanja, napose siročad, napušteni, materijalno i moralno zapušteni, oni koji su lišeni primjerene roditeljske skrbi. Te iznimno teške situacije dodatni su razlog zašto bi posvojitelji, bez obzira na njihovu legitimnu želju za potomstvom i nasljeđivanjem, ipak trebali biti u službi posvojenika-djeteta. Jer, posvajanje je bitno služenje, a ne gospodarenje, darivanje, a ne posjedovanje, više duhovna, a manje ili nikako tjelesna stvarnost. Današnji narodni i međunarodni zakoni i današnja praksa, duboko animirani dostojanstvom ljudske osobe i temeljnim pravima djece, odražavaju takav duh i zauzeto promiču njihovo blagostanje i najbolji interes.⁵ Upravo zbog tih i takvih vrednota utjelovljenih u konkretne pozitivne zakone i norme, Crkva uglavnom poštuje i slijedi zakonsku praksu pojedinih zemalja.⁶

Zato definiranje, ali i razumijevanje pojma posvojenja (lat. *adoptio, adoptare*) u značenju zastupništva, usvajanja, posinjenja, uzimanja k sebi i pod svoje, doslovno u značenju svojatanja, ne bi smjelo asociirati na uvijek moguće posesivno obilježje posvajanja, a još manje na takvo ponašanje, nego upravo na njegovu suprotnost: služenje, darivanje, solidarnost, ljubav. Ovu činjenicu odražava i čisto pravni kontekst u kojemu posvajanje naznačuje „obiteljsko-pravni institut kojim se pravnim putem zasniva roditeljski odnos između tuđeg djeteta (posvojenika) i punoljetne osobe (posvojitelja), i

⁴ Usp. Marciano Vidal, *Manuale di etica teologica. Morale dell'amore e della sessualità*, 666-667. Više o povijesnom razvoju prakse i institucije posvajanja vidi u: Dijana Jakovac-Lozić, *Posvojenje*, Pravni fakultet, Split, 2000., 1-30; Marko Petrak - Nikol Žiha, *Dijete u rimskoj pravnoj tradiciji*, u: Branka Rešetar (ur.), *Dijete i pravo*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2009., 13-31.

⁵ Usp. Marciano Vidal, *Manuale di etica teologica. Morale dell'amore e della sessualità*, 667. O tome na poseban način svjedoči Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine. Konvencija je donesena 20. studenoga 1989. Rezolucijom broj A/44/736 na 44. zasjedanju Opće skupštine UN-a u New Yorku. Stupila je na snagu 2. rujna 1990., a Republiku Hrvatsku obvezuje od 8. listopada 1991.

⁶ Usp. Robert C. Gibbons, *Posvojenje / Adopcija*, u: Michael Glazier - Monika K. Hellwing (prir.), *Suvremena katolička enciklopedija*, Laus, Split, 1998., 759-760.

to pravnim aktom nadležnoga tijela”⁷ gdje bi izraz „roditeljski odnos” trebao isključivati svaku posesivnost. Posesivni roditelj je opasan, uvijek škodljiv i poguban za normalan razvoj djeteta.

Posvojenje je dakle iznimno sadržajna i topla riječ koja znači primanje, prihvaćanje, velikodušno samodarivanje. Kao što stvarni roditelji u ljubavi primaju i prihvaćaju začeto i rođeno dijete, isto tako stvarni roditelji posvojitelji u ljubavi primaju i prihvaćaju posvojeno dijete. Riječ je uvijek i samo o djetetu i roditelju, o daru i uzdarju u ozračju ljubavi.⁸

1.2. Drama neplodnosti i napuštenosti

Prethodna zapažanja o potpuno oprečnim stavovima i ponašanjima s obzirom na posvojenje, o njegovom izvornom i patvorenom poimanju, daju nam već sada naslutiti moguće opasnosti, ali još više velike dobrobiti takve prakse. Jedna od njih je sretno rješavanje potresne drame koju žive dvije međusobno nepoznate skupine ljudi: sterilni bračni parovi i napuštena djeca!⁹ Zahvaljujući posvajanju, stanje ostavljenosti, napuštenosti, zanemarenosti mijenja svoje značenje i pretvara se, ljubavlju pojedinaca, u stanje zajedništva, sudjelovanja, prihvaćanja.

Posvojenje je, tvrde M. Chiodi i G. Fogliazza, paradigmatični izbor jer se u njemu u jednakoj mjeri ukrštavaju želja sterilnoga para za djetetom i želja napuštenog djeteta za izgubljenom obitelji.¹⁰ Čin posvajanja na jedinstven način rješava patnju neplodnoga bračnog para i patnju napuštenog djeteta. Uz malu i koordiniranu pomoć može riješiti, kako smo to već u uvodnom dijelu spomenuli, jedna-

⁷ Dijana Jakovac-Lozić, Posvojenje, u: Mira Alinčić - Dubravka Hrabar - Dijana Jakovac-Lozić - Aleksandra Korać Graovac, *Obiteljsko pravo*, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2007., 318.

⁸ Ove i slične tvrdnje stavljaju duboko u pitanje mogućnost darivanja, a samim tim i posvajanja, u slučajevima samaca i istospolnih parova, ali isto tako i smislenost tobožnjeg prava na dijete. Sve tri situacije odražavaju radije intenciju „posjedovanja” djeteta, njegovo postvarivanje, opredmećenje, objektivizaciju, više negoli darivanje, premda ni ono nije u nekim situacijama posvema odsutno ili nemoguće, ali je na strukturalnoj i objektivnoj razini neprikladno i nedovoljno za dijete.

⁹ Svi koji govore o posvajanju ili su na bilo koji način vezani uz posvajanje, trebali bi dobro poznavati obje situacije, posebno teška duševna stanja pogođenih osoba, a ne samo s kvantitetu, zakonska rješenja i druge čisto formalne aspekte fenomena.

¹⁰ Usp. Maurizio Chiodi - Gianmario Fogliazza, „Accogliere nel Suo nome”. Il profilo etico ed ecclesiale dell'esperienza adottiva, II., *La Rivista del Clero Italiano*, XC (2009.) 5, 362-367.

ko tešku dramu savjesti koju živi žena s „neželjenom” trudnoćom i dramu savjesti bračnoga para koji želi dijete, a dvoji oko umjetne oplodnje. Obje situacije ukazuju na činjenicu da je posvajanje u svojoj dubokoj biti zapravo istinsko iscjeljenje, ozdravljenje, „spasenje” svih osoba involviranih u taj proces.

Potrebno je stoga i prije svega drugoga, nadilazeći čisto emocionalnu razinu koju stvara patnja supružnika i ulazeći dublje u same strukture bračnoga života i ljubavi, razumjeti na pravi način želju sterilnoga para za djetetom.¹¹ Dijete je duboko upisano u intimnost bračnoga zajedništva, zajedništva života i ljubavi. Poziv na rađanje snažno prožima njihovo biti zajedno, njihovu ljubav i njihovu spolnost; upisan je u samu strukturu bračnoga zajedništva i jedinstva, neovisno o volji ili htijenju supružnika. Novorođeno dijete čini bračni par - budući da je to jedno od njegovih temeljnih poslanja - ispunjenim, ostvarenim, sretnim. U nedostatku plodnosti i rođenja bračni par se osjeća izdanim, praznim, lišenim nečega bitnoga, osakaćenim.

Upravo sterilni bračni par nam kazuje, doduše na dramatičan, ali vrlo konkretan način, što znači rođenje ili ne-rađenje djeteta u životu bračnoga para. I jedno i drugo (plodnost i neplodnost) duboko pečati njihov individualni i zajednički život. Istodobno nam otkriva i drugu važnu istinu, koju možemo nazvati „etikom dara ili darivanja”, onom etikom koja bi trebala ravhati praksom posvajanja. Nitko naime ne može sam „napraviti” dijete, nego svatko od njih dvoje prima vlastito dijete od onoga drugoga, kao dar koji je primljen i darovan, zahvaljujući upravo onome drugome.¹² Taj naravni zakon nam samo pokazuje koliko su čin i dinamika posvajanja na čudesan način upisani u sam čin i dinamiku rađanja. Za kršćane sve ovo, rađanje i posvajanje, dobiva još jednu dimenziju – onu vertikalnu,

¹¹ Sterilnost je teška kušnja za bračni par. Rađa osjećajem gubitka nečega važnog, osjećajem vlastite osobne izgubljenosti, manje vrijednosti, ljutnje, rađa prosvjedom protiv Boga koji im uskraćuje ono bitno što drugima svesrdno daruje. Zašto ne i njima, pitaju se. Pa to je u konačnici i Njegov plan i naredba od samih početaka! Osim moguće ozbiljne krize, pa čak i gubitka vjere, poseban problem i snažan osjećaj krivnje mogao bi imati sterilni/a suprug/a, bez obzira na vjersko ili ne-vjersko opredjeljenje, zbog činjenice da drugome, voljenoj osobi ne može darovati ono što bi „trebao”. Osjećaj krivnje je sasvim razumljiv i logičan koliko god je istinita i logična činjenica da je plodnost, odnosno rađanje i darivanje djeteta samo nedjeljiva posljedica darivajuće supružničke ljubavi! Usp. Maurizio Chiodi - Gianmario Fogliazza, „Accogliere nel Suo nome”. *Il profilo etico ed ecclesiale dell'esperienza adottiva*, II., 364-365; Marin Srakić, Plodna neplodnost, *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, CXXVII (1999.) 3, 154.

¹² Usp. Maurizio Chiodi - Gianmario Fogliazza, „Accogliere nel Suo nome”. *Il profilo etico ed ecclesiale dell'esperienza adottiva*, II., 363-369.

transcendentalnu. Ako su kršćanski supružnici naime darivatelji/ primatelji, u smislu darivanja djeteta jedno drugome, istodobno su i primatelji dara koji im daruje sam Bog, začetnik i darivatelj života. Dijete je Božja svojina! Ta činjenica isključuje, još jednom, svaki mogući pokušaj svojatanja djeteta, njegova posjedovanja, ekskluzivnog vlasništva nad njim. Sva djeca su djeca Božja, Božji dar ljudima, i to je ona činjenica zbog koje se neplodni kršćanski parovi bune protiv Boga, ali i činjenica koju kršćanski roditelji slave u krštenju svoga djeteta.¹³

Sterilni bračni par i njihova želja za potomstvom na paradoksalan način otkriva duboku istinu da neplodnost nije negacija rađanja i plodnosti, nego je izravna potvrda oboga i najdublja objava smisla rađanja, plodnosti i roditeljstva. I u jednom i u drugom slučaju dijete je – dar! No sterilni supružnici koji pate osobno i zajednički trebaju svoju patnju na slobodan način, bez ikakve nutarnje ili vanjske prisile, preoblikovati u „moralnu zadaću” šire plodnosti, u kojoj biološka sterilnost može biti i živjeti se kao mjesto i iskustvo Božje milosti i darivanja.¹⁴ Posvojenje je dakle jedan od oblika - smatramo, privilegirani oblik - u kojemu se može izraziti plodnost para obilježenog iskustvom neplodnosti.

Istodobno je s razumijevanjem patnje neplodnoga bračnog para potrebno razumjeti i patnju napuštenog djeteta. Razmišljanje o njemu je zapravo razmišljanje o onoj velikoj skupini obespravljenih, odgurnutih i marginaliziranih ljudi prema kojima bi se trebala aktivirati načela suosjećanja i ljubavi, a na praktičnom planu i na vidljiv način ono preferencijalno opredjeljenje kršćana za siromahe. Preduvjet svemu je ipak: sposobnost vidjeti i razumjeti stanje ostavljenoga.

Patnja sterilnog para usporediva je s patnjom siročeta i obrnuto. Napuštenost kao i neplodnost rađa prazninom, osjećajem gubitka nečega važnog, vlastitom izgubljenosti i bezvrijednosti. Napuštenost raskida odnos bitan za vlastitu povijest i budućnost, za strukturiranje vlastitog identiteta. Slično se događa u heterolognoj umjetnoj oplodnji i umjetnom množenju roditeljskih figura! Dijete je praktički prisiljeno na reinterpretaciju svega, a napose samoga sebe dok se još uvijek nije ni definiralo u onim temeljnim i bitnim životnim odrednicama. Sasvim je razumljiva stoga njegova izgubljenost, ali i temeljni razlog zašto najveću patnju djetetu uzrokuje zapravo pomanjkanje vlastite obitelji, neovisno o razlozima takvog manjka (smrt roditelja, nesposobnost da ga imaju i odgajaju, teška i duga

¹³ Usp. *Isto*, 364-365.

¹⁴ Usp. *Isto*, 365.

bolest, uvjeti ekstremnog siromaštva, loše ponašanje, kažnjavanje ili zatvaranje roditelja). Napuštenost djeteta, bez obzira na njegovu svijest o tome, objektivno figurira kao odbacivanje, zaborav, dapače, izdajstvo. Netko se nije držao zavjeta danog u trenutku rađanja: obećanja da će se brinuti za njega.¹⁵

Ispravno razumijevanje duševnog i svekolikog stanja napuštenog djeteta potiče na čvrstu odluku da takvo dijete ima pravo na optimum koji će mu biti zajamčen pozitivnim zakonom. Pravednost nalaže da mu se vrati izgubljeno. To konkretno znači da se djetetu mora dodijeliti obitelj koja je kadra osigurati mu afekt, sigurnost, stimulativne međusobne odnose, samosvijest, svijest o vlastitoj vrijednosti, sve one elemente koji su neophodni da bi dijete privelo sretnom kraju svoj formativni put.¹⁶ Stanje siročeta otkriva još jednu veliku istinu o samoj praksi posvajanja: posvajanje se ne tiče samo sterilnih parova nego se tiče i plodnih parova jer je posvajanje bitno odgovor na ostavljenost, a ne lijek za našu samoću, razočarenje i koješta drugo¹⁷, potvrđujući još jednom temeljno pravilo da u rješavanju nastale situacije dijete uvijek ima prednost pred bračnim parom, njegova patnja pred sasvim razumljivom patnjom sterilnih supružnika, njegov interes i blagostanje pred interesom i blagostanjem posvojitelja.

Zaključno i sažeto se može reći da činom posvajanja bračni par ostvaruje svoju plodnost, odgovara na tihi krik onoga za koga se netko trebao brinuti nakon rađanja, a nije. U slučaju neplodnog bračnog para dijete činom posvajanja stvara obitelj na isti način kako se to događa činom rađanja. „Ničije dijete” postaje ponovno „nečije dijete” ili jednostavno dijete kojemu su vraćeni dostojanstvo djeteta, njegova temeljna prava i „njegova” obitelj, što i jest konačni smisao i značenje pojma posvajanja. Osim toga, sterilni bračni par i institut posvajanja zorno pokazuje koliko su besmisleni, sramotni i nerijetko smrtonosni naširoko rabljeni ideologizirani pojmovi „neželjena trudnoća” i „neželjeno dijete”.

¹⁵ Usp. Isto, 365-367; Giacomo Perico, L'adozione a persone sole?, *La Civiltà Cattolica*, 146 (1995.) 2, 21.

¹⁶ Usp. Giacomo Perico, L'adozione a persone sole, 21-22; Lorenzo Macario, Adozione dei figli, 34.

¹⁷ Usp. Maurizio Chiodi - Gianmario Fogliazza, „Accogliere nel Suo nome”. *Il profilo etico ed ecclesiale dell'esperienza adottiva*, II., 371.

2. MAGISTERIJ CRKVE, TEMELJNE MORALNE VREDNOTE I NAČELA U POSVAJANJU

Crkva se oduvijek angažirala oko drame napuštene djece i siročadi, više praktično, a manje teorijski. Rastom broja napuštene djece tijekom posljednjih desetljeća raste istodobno pozornost Crkve i na teorijskom planu. Kao dokaz tomu dovoljno je navesti samo neke njezine dokumente i njihove glavne smjernice.¹⁸

2.1. Crkveni dokumenti o posvajanju

Zaključno izvješće Biskupske sinode „*Relatio finalis*”¹⁹ i Posinodalna apostolska pobudnica „*Amoris laetitia*”²⁰ tek su posljednji u nizu crkvenih dokumenata koji izravno ili neizravno govore o napuštenoj, zapostavljenoj, zlostavljanoj djeci i nasušnoj potrebi njihova zbrinjavanja. Ova dva dokumenta zapravo sažimlju i potvrđuju nauk iznesen u većini prethodnih dokumenata koji opet svoje promišljanje o posvajanju temelje uglavnom na naučavanju Drugoga vatikanskog sabora i posebno na njegovu dokumentu „*Apostolicam actuositatem*”. U njemu se govori o pozitivnoj kršćanskoj osjećajnosti prema posvojenju, a posvajanje napuštene djece ubraja se među oblike obiteljskog pastoralala.²¹

Tijekom pontifikata Ivana Pavla II. primjećuje se značajan rast osjećajnosti i svijest o važnosti posvajanja kao i Papina osobna skrb oko tog pitanja. To na osobit način vrijedi za Apostolsku pobudnicu „*Familiaris consortio*” u kojoj nailazimo, uz ostalo, na dvije teze važne za razumijevanje crkvenoga i uopće kršćanskog poimanja prakse posvajanja: 1. plodnost je jedna od temeljnih značajki bračne lju-

¹⁸ Usp. Mario Tortello, Adozione, u: Francesco Compagnoni - Giannino Piana - Salvatore Privitera (a cura di), *Nuovo Dizionario di Teologia Morale*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo (Milano), 1990., 7-13; Maurizio Chiodi - Gianmario Fogliazza, Accogliere nel Suo nome”. Il profilo etico ed ecclesiale dell’esperienza adottiva, I., *La Rivista del Clero Italiano*, XC (2009.) 4, 282-292; Lorenzo Macario, Adozione dei figli, 37-38; Donatella Scaiola - Maurizio Chiodi, Il tema nella riflessione biblica e teologica, u: Walter Nanni (a cura di), *Adozione, adozione internazionale, affidamento*, Edizioni Piemme, Casale Monferato, 1995., 86-91.

¹⁹ Usp. XIV. opća redovita skupština Biskupske sinode, *Relatio finalis. Zaključno izvješće Biskupske sinode Svetom Ocu Franji. Poziv i poslanje obitelji u Crkvi i suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016., (dalje: RF).

²⁰ Usp. Papa Franjo, *Amoris laetitia. Radost ljubavi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016., (dalje: AL).

²¹ Usp. Drugi vatikanski koncil, *Dekret „Apostolicam actuositatem” o apostolatu laika*, Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, IV. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986., br. 4, 11.

bavi, što smo već djelomično vidjeli o govoru neplodnom bračnom paru; 2. obitelj je najprikladniji okvir za služenje životu.²² Pri tome se ni plodnost bračne ljubavi, a ni obiteljsko služenje životu ne smiju tumačiti u suženom smislu. Plodnost tako ne znači samo biološku plodnost, inače bismo upali u biološki reduktivizam s mnogim negativnim posljedicama, niti se obiteljsko služenje životu može sveći samo na djecu vlastite obiteljske zajednice, čime bismo upali u obiteljski egoizam i uopće manjak obiteljske solidarnosti. Uz to FC ističe dva temeljna načela koja bi trebala ravnavati odnosom društva i Crkve prema napuštenoj djeci: ljudska solidarnost i kršćanska ljubav.²³ Nakon nabiranja svih onih koji su potrebni takve solidarnosti i ljubavi, Apostolska pobudnica FC konačno zaključuje: „Na taj se način silno širi obzorje majčinstva i očinstva kršćanskih obitelji: takve i mnoge druge potrebe našega vremena izazov su duhovnoj plodnosti njihove ljubavi. S obiteljima i s pomoću njih Gospodin nastavlja i danas svoje ‘sažaljenje’ nad mnoštvom.”²⁴

Drugi dokumenti i intervencije u pontifikatu Ivana Pavla II. (kao što su primjerice Povelja o pravima obitelji, *Christifideles laici*, *Evangelium vitae*) nastavljaju uglavnom u istom tonu Apostolske pobudnice, prilagođujući njezine temeljne teze naslovnici, vremenu izricanja, posebnim prilikama i eventualnoj potrebi prilagođavanja temeljnih odrednica tim prilikama i okolnostima. Isti je slučaj i s intervencijama različitih biskupskih konferencija u tom pitanju.

Posvajanje je prema RF rječit znak „prihvatanja rađanja, svjedočanstvo vjere i dovršenje ljubavi”.²⁵ AL ga naziva velikodušnim činom kojim se ostvaruje vlastito majčinstvo i očinstvo, proširuje bračna ljubav i prigrbljuje one koji nemaju odgovarajuće obiteljsko ozračje.²⁶ U tim riječima odzvanjaju tvrdnje iz prethodnih dokumenata, a posebno tvrdnje Enciklike „*Evangelium vitae*” prema kojoj

²² Usp. Ivan Pavao II., *Obiteljska zajednica. Familiaris consortio*. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu, 2. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb., 1997., br. 41, (dalje: FC); Marciano Vidal, *Manuale di etica teologica. Morale dell'amore e della sessualità*, 663-665.

²³ Usp. FC, br. 41.

²⁴ Isto. Ovakav stav Katoličke Crkve nije nedostižni ideal, nego je stvarnost. Nju potvrđuju konkretni događaji. Godine 1976. Gvatemalu je pogodio razoran potres koji je odnio 27 000 života i ostavio 40 000 siročadi. U jednom intervjuu predsjednik Caritasa mons. Flores, rekao je ovo: „Za nas to nije problem. Preživjele obitelji uzet će tu siročad kao svoju djecu.” U istom slučaju skupina redovnika željela je sagraditi sirotište za siročad jednoga sela. Vijeće toga sela je odgovorilo: „Nama se to ne sviđa; mi se s tim ne slažemo; djecu ćemo mi zadržati; ako nam želite pomoći, sagradite nam školu.” Usp. Walter Nanni, *Adozione*, 33.

²⁵ RF, br. 65.

²⁶ Usp. AL, br. 179.

prava očinska i majčinska ljubav znaju izići iznad tijela i krvi i prihvatiti djecu drugih obitelji, pružajući im ono što je potrebno za njihov život i puni razvoj.²⁷ Ponavlja se temeljna motivacija posvajanja koju nalazimo u FC, a koja proizlazi iz činjenice da smo svi mi djeca Božja, pa tako braća i sestre pozvani skrbiti jedni za druge. Riječ je zapravo o stalnom pozivu na konkretno ostvarivanje načela solidarnosti i ljubavi u okviru velike ljudske obitelji.

Ova teološka motivacija za posvajanje koju nalazimo u crkvenim dokumentima čuva na stanovit način i u određenoj mjeri druge motivacije koje ne moraju biti nelegitimne, ali mogu biti znatno ograničene: dobro roditelja, dominantna motivacija tijekom povijesti i dobro djece, prevladavajuća motivacija danas. Crkva sugerira da će dobro djece i dobro roditelja biti zajamčeno i očuvano samo ako oba ta dobra budu utemeljena na Božjem očinstvu i motivirana činjenicom bratstva i sestrinstva među ljudima. Time one prijašnje i ove današnje motivacije nisu poništene, nego su korigirane i sjedinjene u motivaciji koja ne vrijedi za prije ili poslije, od danas do sutra, nego uvijek. Kršćanskim jezikom rečeno, vrednote roditeljstva, očinstva i majčinstva, vrednote sinovstva bit će sačuvane i spašene tek u svjetlu izrazito evanđeoskih vrednota ljubavi, besplatnosti, darivanja, bezuvjetnosti, poštivanja. Legitimna želja neplodnog bračnog para za djetetom i legitimna želja napuštenog djeteta za obitelji, neće biti u stalnoj kompeticiji, nego će živjeti ravnovjesje i sigurnost zajamčeni vrednotama kraljevstva nebeskoga.

2.2. Nekoliko sintetičkih indikacija: temeljne vrednote i norme

Moguće je nakon ove kratke prezentacije nekolicine glavnih crkvenih dokumenata koji govore o braku, obitelji, spolnosti, plodnosti iznijeti neke sintetičke indikacije kao i temeljne vrednote i norme na kojima inzistira crkveni magisterij. Posvajanje je nadasve plemenita i hvalevrijedna praksa u kojoj se na vrlo konkretan način

²⁷ Usp. Ivan Pavao II., *Evangelium vitae. Evandjelje života*. Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995., br. 93 (dalje: EV). Pozivanje na EV, Encikliku o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života, potvrđuje više puta iznesenu tezu o povezanosti pobačaja, umjetne oplodnje i prakse posvajanja. Riječ je uvijek i samo o našem moralno prihvatljivom ili neprihvatljivom odnosu prema subjektu koji nazivamo dijete, bilo prije, bilo poslije njegova rođenja.

utjelovljuje evanđeoski poticaj na skrb za siromahe i marginalizirane, na što je posebno osjetljiv aktualni papa Franjo.²⁸

Dakle, magisterij Crkve nije posvetio nikakav jedinstveni traktat temi posvojenja. U različitim intervencijama poziva se redovito na Drugi vatikanski sabor, koji govori o obvezi posvajanja posebno onih koji su najpotrebniji, što je u skladu s evanđeoskim zahtjevom ljubavi prema bližnjemu, čime se zapravo imitira i nasljeđuje djelatna Božja ljubav. Posvajanje vraća dostojanstvo djetetu i neplodnom paru, objema „ranjenim” stranama u prekinutoj vezi: supruzima bez djece i djeci bez obitelji.²⁹ Ipak, da ne bi - zbog jakog emocionalnog naboja i pretjeranog suosjećanja s bilo kim - došlo do uvijek mogućeg nerazumijevanja ili manipulacije u materiji posvajanja, Crkva smatra da je u svemu tome najvažnije blagostanje, dobrobit i najbolji interes djeteta.³⁰ A koji bi bio najbolji interes djeteta, otkriva nam stalno i nepromijenjeno crkveno naučavanje o suodnosu, međusobnoj upućenosti i povezanosti djeteta i obitelji: dijete ima pravo roditi se, rasti i odgajati se u obitelji, uz jednog oca i jednu majku, u stabilnoj i trajnoj zajednici muškarca i žene vezanih bračnim vezom.³¹ Crkva uporno inzistira na činjenici, koju uostalom potvrđuju i mno-

²⁸ Usp. Papa Franjo, *Obitelj je dragocjeno blago*, Kateheze o obitelji, Verbum, Split, 2015., 57-64.

²⁹ Usp. FC, br. 41; RF, br. 65; AL, br. 179.

³⁰ Usp. AL, br. 180; RF, br. 65. Premda je pojam „najbolji interes djeteta” dosta širok i poprilično neprecizan pojam, u ovom bi slučaju mogao značiti obvezu države i posvojiteljske obitelji da svojim stavom i ponašanjem priskrbe djetetu sve ono što mu je potrebno na osobnoj, afektivnoj, moralnoj i duhovnoj razini kako bi dijete moglo neometano i uravnoteženo rasti i razvijati se. L. Macario sažimlje te obveze ističući posebno činjenicu da posvajanje treba: 1. jamčiti djetetu obiteljski nukleus sličan onomu koji je trebao imati da ga životne prilike nisu lišile njegove izvorne obitelji. Zakon treba zahtijevati (kada zakon zahtijeva) bračni par koji djetetu jamči i osigurava sunazočnost jedne očinske i jedne majčinske figure, koji su neodgodivi i nezamjenjivi za harmonični rast i razvoj osobnosti i za osiguravanje nužnog interpersonalnog dijaloga; jamstvo određene dobi omogućuje djetetu i roditeljima međusobno razumijevanje, osobito u delikatnim životnim razdobljima kao što su pubertet i adolescencija; 2. osigurati nekom djetetu koje je teško kušano iskustvom napuštanja, stabilan bračni par, kadar izvršiti tu složenu funkciju; 3. jamčiti da se „presađivanje” djeteta koje je uvijek teško i riskantno, realizira uspješno uz pomoć razdoblja kušnje, koje ne znači toliko kontrolu koliko potporu svima onima koji su umiješani u proces posvajanja. Usp. Lorenzo Macario, *Adozione dei figli*, 35.

³¹ *L'adozione deve rispettare e promuovere la dignità e i diritti fondamentali del bambino*. Il testo della Dichiarazione Finale del Simposio Internazionale sull'adozione, svoltosi a Seviglia, organizzato dal Pontificio Consiglio per la Famiglia, *Osservatore romano*, 134/75 (1 aprile 1994.), br. 3. Tekst je dostupan i na: http://www.familiam.org/pcpf/s2magazine/css/0/DOCUMENTI%20MAGISTERIALI/DOC%ITA/023_Famiglia_e_adozione_1994pdf.

ga društvena istraživanja, da je obitelj kakvom je oduvijek poznajemo sa svojom humanizirajućom funkcijom idealno i najprikladnije mjesto za rađanje, rast i razvoj djeteta. Ovdje se naravno ne misli na savršenu obitelj, jer takva ne postoji, nego na ljudsku obitelj, formiranu od oca i majke, sa svim svojim slabostima i krepostima, ali duboko animiranu ljubavlju, zajedništvom i prihvaćanjem.³²

Taj stav potvrđuje nauk AL, koja posvajanje djeteta vidi kao „dar ljubavi koji se pruža onome tko je nema”³³. Iz ove tvrdnje jasno je također tko je subjekt, a tko „objekt”, tko bi trebao biti u središtu pozornosti čitavog društva, posebno zakonodavca, a tko bi trebao biti u drugom planu i čije bi to potrebe trebalo ponajprije zadovoljiti. Zadovoljenjem tih potreba trebali bi nestati ponekad nastrani, egoistični interesi onih koji su „previše zainteresirani” za dijete, jer temeljna oznaka zrele ljubavi, a takva bi trebala biti i posvojiteljska ljubav, nije posesivnost, niti je zadovoljenje vlastitih potreba, nego je darivanje.³⁴ U posvajanju dakle roditelji se daruju primajući istodobno dijete na bezuvjetan i besplatan način, upravo kao dar, postajući tako „posrednici ljubavi Boga, koji kaže: ‘Pa i kad bi te i tvoja majka zaboravila, ja te nikada zaboraviti neću’ (usp. Iz 49,15)”.³⁵

Zato Crkva neumorno upozorava sve zainteresirane da se posvajanje djeteta ne smije shvatiti kao sredstvo rješavanja neugodne situacije u kojoj se našao par bez djece ili kao njihovo tješjenje, nego kao čin ljubavi kojim se privremeno ili definitivno napuštenom djetetu daruju roditelji koji će ga prihvatiti kao vlastito dijete. Tu nalazimo onaj etički ideal koji bi trebao animirati obitelj posvojitelja: u ljubavi odgojiti posvojeno dijete, odgojiti ga na odnosu koji omogućuje cjelovit razvoj osobe, a to je odnos roditelj-dijete. „Pravo krvi” koje nije determinirajući čimbenik za formaciju i suživot, ustupa mjesto „pravu afekta” onih koji ljube i oblikuju svoje dijete. Odnos roditelj-dijete ostvaruje se više vezom ljubavi i odgoja nego biološkim krvnim vezom, što na poseban način očituje čin posvajanja.³⁶

³² Usp. Giacomo Perico, *L'adozione a persone sole?*, 24.

³³ AL, br. 179.

³⁴ Zato se nikada, a posebno ne u ovako delikatnim situacijama, ne smije pobrkati ili zamijeniti pravo djeteta s pravom na dijete. Jedno je svetinja, drugo je blasfemija; jedno poštuje i cijeni dijete, gleda ga kao dijete Božje, dar, drugo ga ponižava, svojata, opredmećuje i promatra u logici zadovoljavanja vlastitih potreba pod svaku cijenu.

³⁵ AL, br. 179.

³⁶ Usp. Marciano Vidal, *Manuale di etica teologica. Morale dell'amore e della sessualità*, 667-668; Walter Nanni, *Adozione*, 13.

U mnogim dokumentima Crkva potiče i podupire sve napore društva oko olakšavanja postupka posvajanja. Snažno inzistira na heteroseksulanom paru zbog nužnosti normalnog odgoja i razvoja djeteta.³⁷ Upozorava na moguće manipulacije, osuđuje trgovinu djecom, proziva egoističke zahtjeve koji mogu stati u pozadini ovoga nadasve humanog čina, pročišćavajući tako motivacijsku okvir posvojiteljske obitelji: npr. imati dijete pod svaku cijenu, nedolični prohtjevi moći i posjedovanja, dijete kao lijek vlastitim frustracijama i sl.³⁸ U nizu dokumenata Crkva inzistira na novom i proširenijem shvaćanju materinstva, očinstva, sinovstva, plodnosti.

Uz razvidno pozitivan stav prema posvajanju Crkva i dalje navješćuje ideal: dijete ima pravo odrasti u svojoj izvornoj obitelji, uz svu moguću potporu odgovornih subjekata.³⁹ Zato siromaštvo ne smije, niti može biti razlogom za oduzimanje djeteta obitelji, nego se takva situacija treba rješavati po načelima solidarnosti i supsidijarnosti.⁴⁰ Jednako tako, dijete se ne bi smjelo iskorjenjivati iz vlastite sredine i ambijenta kad za to zaista nema dovoljnih razloga. Odatle i svojevrсна hijerarhija ustanova i osoba koje bi trebale i mogle posvajati i odgajati dijete: nakon vlastite obitelji, prednost ima neka druga obitelj, slična onoj iz koje je dijete nesretnim slučajem iskorijenjeno, potom heteroseksualni bračni par, u rijetkim situacijama samci, a nikako homoseksualni parovi. S obzirom na mjesto posvajanja: najbolje je mjesno okruženje i ambijent na koji je dijete već naviklo, zatim širi društveni, tj. nacionalni kontekst, pa tek onda međunarodno okruženje.⁴¹

Nekoliko stavova naposljetku rezultira sasvim jasnim zaključkom: obitelj je najbolje i najprikladnije mjesto za razvoj djeteta; komplementarnost heteroseksualnog bračnog para, muške i ženske figure, nezamjenjivi su i nenadomjestivi za normalan i uravnotežen život i razvoj posvojenog djeteta; etički ideal koji bi trebao ravnati praksom posvajanja zahtijeva: dati djetetu obitelj, a ne dijete nekakvoj i bilo kakvoj obitelji; u svem postupanju treba rigorozno pošti-

³⁷ Usp. RF, br. 65; AL, 179. Odrastanje u hetero obitelji omogućuje djetetu znati i vidjeti što to znači biti otac i majka, muškarac i žena i u međuvremenu definirati jedan solidan muški i ženski identitet. Dijete prihvaća i vrednuje različitost, odnos muško - žensko.

³⁸ *L'adozione deve rispettare e promuovere la dignità e i diritti fondamentali del bambino*, br. 10, 18.

³⁹ Usp. RF, br. 65.

⁴⁰ Usp. EV, br. 93.

⁴¹ Usp. *L'adozione deve rispettare e promuovere la dignità e i diritti fondamentali del bambino*, br. 7, 8, 13, 14.

vati dostojanstvo i temeljna prava djeteta te djelovati na način da se ostvari njegova dobrobit i najbolji interes.

Čini se, ipak, da Crkva radije prati ono što se događa na društvenom planu ne uključujući se aktivno, nego samo načelno, u promišljanje problema posvajanja. Na pastoralnom planu potiče obitelji, različite organizacije i udruge, političare, javne ljude i medije na rast senzibiliteta prema tom činu i instituciji, potiče na rađanje nove svijesti u korist života; traži da se nadiđe logika instituta i institucionalizacije napuštene djece.⁴²

3. ANALIZA I VREDNOVANJE SPECIFIČNIH PITANJA I SITUACIJA

Nakon sasvim načelnog i vrlo širokog prikaza aksiološkog aspekta posvajanja kao i temeljnih načela koja ravnaju tom nadasve humanom i evanđeoski inspiriranom praksom, bit će sada znatno jednostavnije odrediti se prema specifičnim pitanjima i dvojabama vezanima uz praksu posvajanja. Mislimo prije svega na opravdanost posvajanja djeteta od strane samaca i istospolnih partnera, na mogućnost i prihvatljivost posvajanja ljudskih embrija te praktično pitanje otkrivanja istine posvojenom djetetu poglavito u izrazito teškim i problematičnim slučajevima.

3.1. Samci, istospolni parovi, posvajanje embrija: rješenje za napuštenu djecu ili ...?

Pravo djeteta radikalno je različito od prava na dijete. O ovom drugom pravu često se govori, osim u kontekstu umjetne oplodnje, također i u praksi posvajanja. Zato je potrebno poradi dobra djeteta, uporno isticati da ne postoji pravo na dijete, nego samo i jedino konkretno dječje pravo! Budući da je zbog raznoraznih razloga izgubio svoju izvornu obitelj, a jedno od njegovih temeljnih prava je pravo na obitelj, napušteno dijete ima pravo „tražiti” od zajednice da mu dodijeli drugu obitelj, a obveza je zajednice djetetu osigurati obitelj koja će biti kadra odgojiti ga, poduprijeti i uzdržavati u jednoj afektivnoj klimi i unutar mreže konstruktivnih odnosa, a to se na najbolji mogući način postiže, kako rekosmo, u heteroseksualnom braku, suradnjom dviju roditeljskih figura, majke i oca. Razlog više takvom stavu je činjenica da su napuštena djeca, u većini sluča-

⁴² Usp. Donatella Scaiola - Maurizio Chiodi, *Il tema nella riflessione biblica e teologica*, 90-91.

jeva, već puno pretrpjela zbog gubitka ili odsutnosti vlastite obitelji. Sada imaju nasušnu potrebu, prije svake druge stvari, ponovno zadobiti svoju obitelj, nove figure oca i majke koje će ih ljubiti, prihvatiti i razumjeti.⁴³

Mogu li tu djetetovu potrebu na odgovarajući način zadovoljiti osobe koje žive same i homoseksualni parovi?⁴⁴

Razmišljanja većine stručnjaka s terena koji se neposredno bave materijom posvajanja uglavnom se slažu s naučavanjem Crkve o važnosti cjelovite „tradicionalne” obitelji u rješavanju problema napuštene djece. Mnogi su uvjereni, a to uvjerenje temelje na dugogodišnjem iskustvu, da se posvajanje ne smije protegnuti na samce, muške ili ženske svedjedno. Ako se djetetu ponudi samo jedan roditelj, neka vrsta osiromašene ili neredovite „obiteljske zajednice”, djetetu se, osim značajne štete, nanosi i nepravda. Zašto ga se namjerno čini različitim od većine druge djece, a njegovu buduću obitelj različitom od većine drugih obitelji? Još veća je nepravda ako se radi o djetetu koje je teško patilo zbog napuštenosti, zlostavljanosti ili višegodišnjeg boravka u nekakvoj instituciji. Ono zaslužuje imati najbolje. A „najbolje” znači da ima zrele, mlade i stabilne roditelje, oca i majku koji mu neće priskrbiti daljnje afektivne rane. Sam otac ili sama majka, koliko god oni bili kultivirani, obdareni ljubavlju i drugim krepostima, neće nikada moći pružiti djetetu pravo obiteljsko ozračje, one posebne formativne poticaje koji su sukladni mnogim potrebama djeteta. Dijete u svojim roditeljima instinktivno traži ona ponašanja i modele koje bi i samo slijedilo i ostvarivalo

⁴³ Usp. Giacomo Perico, *L'adozione a persone sole?*, 17-25.

⁴⁴ Budući da se radi o vrlo osjetljivim pitanjima i atmosferi koja je emocionalno nabijenija nego u drugim „normalnim” slučajevima, potrebno je jasno naglasiti, a to proizlazi iz više puta spomenutog etičkog ideala, da se u „obvezi” posvajanja napuštene djece nikada ne smiju pobrkati očekivanja odraslih osoba s potrebama djeteta. Moralna norma i pozitivni zakon mišljeni su iz perspektive djeteta i njegovih potreba, a ne ponajprije iz perspektive i potreba odraslih osoba. Zakon zato opravdano privilegira interese djeteta, ne zapostavljajući pritom možda legitimne i opravdane interese odraslih. Usp. Giacomo Perico, *L'adozione a persone sole?*, 21. Poklapa li se onda želja odrasle osobe koja živi sama da posvoji dijete s najboljim interesom djeteta? Konkretno, mogu li osobe koje žive same posvajati i treba li im država to omogućiti? Pitanje postaje još ozbiljnije kada dio stručnjaka tvrdi da sve tzv. „neredovite situacije”, dakle situacije različite od heteroseksualnog bračnoga para koji temelji obitelj, nisu dobre jer proizvode konfuznu djecu. Vidi primjerice mišljenje Francesca Paravatija u: *Psicologi, filosofi, e giuristi contro nozze e adozioni omosessuali*, 10, dostupno na: <https://nellenote.wordpress.com/2015/04/24/psicologi-filosofi-e-giuristi-contro-nozze-e-adozioni-omosessuali-2/>.

u budućem vlastitom životu, a to u ovom slučaju, zbog nedostatke druge komplementarne roditeljske figure, jednostavno nije moguće.⁴⁵

U slučaju dakle posvajanja djeteta od strane samaca nije-će se temeljeni princip posvajanja ili njegova temeljna finalnost: najbolji interes djeteta. Zahtjev proširenja posvajanja na samce potrebno je isključiti i u slučaju kada se taj zahtjev potkrepljuje tobožnjim nedostatkom heteroseksualnih bračnih parova koji bi željeli posvojiti djecu. Takav argument je zapravo izmišljen i ne odgovara činjeničnom stanju. Statistike jasno pokazuju da na jedno napušteno dijete dolazi 15-20 parova koji traže posvojenje.⁴⁶ Ostaje međutim otvoreno pitanje o mogućnosti posvajanju hendikepirane djece od strane samaca u slučajevima kada se iscrpe sve druge mogućnosti i kada se s pravom zazire od povratka i boravka nesrećenog djeteta u specijaliziranim ustanovama!

Slična je situacija, a samim tim i vrlo slična argumentacija, u slučaju zahtjeva homoseksualnih parova za posvajanjem djece.⁴⁷ Takvim zahtjevom, osim što se implicira nepostojeće pravo na dijete, zapostavlja se i duboko vrijeđa pravo osobe koja se želi posvojiti.⁴⁸ Vrijeđa se dijete koje u svome rastu i sazrijevanju ima potrebu ne homolognih, bilo muških bilo ženskih, nego heterolognih, muških i ženskih, referenci kao što su otac i majka. A važnost oca i majke, važnost njihove uzajamnosti i komplementarnosti u strukturiranju svekolikog, a na poseban način seksualnog identiteta djeteta, potvrđuju sve odgojne discipline, koje su naravno lišene svake ideologizi-

⁴⁵ Usp. Giacomo Perico, *L'adozione a persone sole?*, 22- 23.

⁴⁶ Usp. *Isto*, 22; Walter Nanni, *L'adozione*, 17.

⁴⁷ Usp. Giovanni Cucci, *Adozione e omogenitorialità*, *La Civiltà Cattolica*, 164 (2013.) 1, 578-585. Homoseksualni „brakovi” i zahtjevi koji odatle proizlaze su, prema mišljenju F. D'Agostina, posljedica progresivnog ispražnjenja smisla, vrijednosti i dostojanstva heteroseksualnog braka. Normalni se brak želi zameniti ili se s njim želi izjednačiti neke druge „brakove”, koji to nikako ne mogu biti. Sam zahtjev za posvajanjem najčešće se opravdava sljedećim argumentima: nepodnošljivom diskriminacijom „homo roditelja”, činjenicom da i u dosadašnjim obiteljima dijete ima problema, da dijete jednako dobro ili jednako loše uspijeva u različitim ambijentima kao što su istospolni parovi, samci, proširene obitelji, zajednice, u nekim slučajevima čak i sirotišta ili ustanove za preodgoj. Sve te argumentacije zapravo odbacuju stoljetna uvjerenja koja potvrđuju suvremena istraživanja o važnosti heteroseksualnog para i obitelji za uravnotežen psihofizički rast i razvoj djeteta. Tomu se pridodaju već poznati argumenti o jednakosti, ljubavi, slobodi, poštivanju, temeljnim pravima i sl. Usp. *Isto*, 581-582; *Psicologi, filosofi e giuristi contro nozze e adozioni omosessuali*, 3-4.

⁴⁸ Ovdje je, više nego na drugim mjestima, potrebno istaknuti činjenicu da se svaka želja ili volja bilo kojega pojedinca ne može tretirati ili klasificirati jednostavno kao njegovo pravo. Inače ulazimo u posvemašnju konfuziju odnosa prava i dužnosti!

rane potke. Homoseksualnim posvajanjem dijete se namjerno lišava očinske/majčinske figure koja se ne može proizvoljno zamijeniti jednostavnom figurom muškarca/žene.⁴⁹

Istospolni ambijent, koliko god on bio kultiviran, opečaćen „ljubavlju” i svim drugim krepostima kao i u prethodnom slučaju, uskraćuje djetetu majčinsku nježnost i skrb ili očinsku zaštitu i normativnost. To je jednostavno strukturalno osakaćen ambijent koji nije u najboljem interesu djeteta. Ne bi bilo previše ni ustvrditi da se radi o jednoj vrsti sekundarne viktimizacije ili dvostrukog ranjavanja djeteta. Prvi put se dijete ranjava kada ga napuštaju biološki roditelji, a drugi put kada ga se prisiljava da bude dijete „roditelja” koji su neobični, nesvakidašnji, neprirodni jer su homoseksualni, za razliku od prirodnih roditelja, koji su nužno heteroseksualni. Dijete će kad-tad postaviti pitanje zašto su njegovi „roditelji” različiti od roditelja druge djece. Zato je sasvim opravdano pitanje: može li se jedno dijete staviti u situaciju ili prisiliti da se prilagođava izboru afektivnoga života svojih roditelja? Je li to pravedno?⁵⁰ U čitavoj raspravi o mogućnosti posvajanja djeteta od strane homoseksualnih parova, dijete kao glavni subjekt nestaje i tretira se bitno kao objekt.

Stoga nakana da se dijete dade homoseksualnom paru, osim što još jednom ne uspijeva dohvatiti iskonski smisao posvajanja, pokazuje zapravo izgubljenost suvremenog društva i zakonodavstva u rješavanju najdelikatnijih i najkompleksnijih životnih problema. Način rješavanja pretežno je emotivan, neracionalan i nije utemeljen na objektivnoj istini obiteljskog života i odgoja ni na zahtjevu o dobrobiti i najboljem interesu djeteta.

⁴⁹ Usp. Giovanni Cucci, *Adozione e omogenitorialità*, 581-582. Rezultati različitih istraživanja, tvrdi Giacomo Samek Lodovici, pokazuju da ta djeca imaju više psiholoških smetnji, manje samopouzdanja, više sklonosti prema ovisnosti i samoranjavanju. I sve to zbog sljedećih razloga: 1. odsutnost očinske/majčinske figure; 2. kratkoća homoseksualnih veza; 3. veća vjerojatnost lošega zdravlja kod homo osoba; 4. djeca za posvajanje već na leđima imaju povijest patnje, ne smije im se učiniti daljnja nepravda i dati da ih posvoje homoseksualne osobe kada to mogu učiniti heteroseksualne osobe; 5. dijete ima potrebu podijeljenih uloga i potrebu da zna što od koga treba i može očekivati. Usp. *Psicologi, filosofi, e giuristi contro nozze e adozioni omosessuali*, 3.

⁵⁰ Usp. Giovanni Cucci, *Adozione e omogenitorialità*, 582-584. Princip ljubavi, na koji se redovito pozivaju homoseksualne osobe, ne rješava niti može riješiti sve. U procesu izgradnje i odgoja djeteta potrebna su pravila koja će omogućiti djetetu da se osovi na vlastite noge. Različitost među spolovima bitni je element njegove izgradnje. Svijet drukčijeg odgoja, gdje svatko može biti što ga je volja, i otac i majka, i muško i žensko, apstraktan je i neutjelovljen svijet, svijet opasan za psihofizičko zdravlje djeteta. Usp. *Psicologi, filosofi, e giuristi contro nozze e adozioni omosessuali*, 2-3.

Analiza dvaju prethodnih slučajeva fokusira se više na posvojitelje, a manje na posvojenike, dok se ovaj treći, po mnogočemu neobičan slučaj više usredotočuje na posvojenika negoli na posvojitelje. Time se već na neki način sugerira da problem rođene djece sposobne za posvajanje nije istovjetan problemu prenatalnog posvajanje djece-embrija. Etičku dilemu ovoga slučaja moguće je sažeti u sljedeće pitanje: može li se smatrati moralno opravdanim posvajanje embrija u stanju njihove napuštenosti? To pitanje ne dovodi ni na koji način u sumnju moralnu neprihvatljivost različitih oblika umjetne oplodnje, kao ni osobni status ljudskoga embrija, nego jednostavno promišlja i pokušava vrednovati novonastalu situaciju kao posljedicu izvantjelesne umjetne oplodnje.⁵¹

Na postavljeno pitanje odgovora se dvostruko, dvjema argumentacijskim linijama i pomoću dva interpretativna modela. Jedan interpretativni model vidi život kao apsolutnu vrednotu, dok drugi model promatra život samo kao temeljnu vrednotu. Ta početna razlika u hijerarhiji vrednota, odnosno različitom hijerarhijskom pozicioniranju vrednote života, dovodi razumljivo i do različitih odgovora na pitanje o opravdanosti i mogućnosti posvajanja napuštenih zamrznutih embrija koje njihova biološka majka više ne želi ili možda ne može roditi.⁵²

⁵¹ Kao primjer vrlo žive i još uvijek nedovršene rasprave o tom problemu navodimo samo neke od recentnijih intervencija koje nalazimo u prestižnom časopisu *The National Catholic Bioethics Quarterly*: Elizabeth B. Rex, IVF, Embryo Transfer, and Embryo Adoption, *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 14 (2014.) 2, 227-234; Br. Glenn Breed, The Only Moral Option Is Embryo Adoption, *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 14 (2014.) 3, 441-447; Charles Robertson, A Thomistic Analysis of Embryo Adoption, *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 14 (2014.) 4, 673-695; Francis Etheredge, Frozen and Untouchable, *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 16 (2016.) 1, 49-54; Cara Buskmiller, Cryopreserved Embryo Adoption: Not Now, Maybe Later, *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 16 (2016.) 2, 225-231; Charles Robertson, Navigating an Impasse in the Embryo Adoption, *Debate*, 16 (2016.) 3, 409-417. Vidi također dokument talijanskog Nacionalnog vijeća za bioetiku iz 2005. godine naslovljen *L'adozione per la nascita (APN) degli embrioni crioconservati e residuali derivanti da procreazione medicalmente assistita (P.M.A.)*, dostupan na različitim mrežnim stranicama. Ovdje kao i u prethodnim slučajevima iznosimo samo načelne stavove, ne ulazeći dublje u problematiku mnogih moralnih i pravnih pitanja koja rađa ovaj slučaj. Slijedimo u tom smislu vrlo dobar sažeti prikaz sadržaja rasprave Adriana Pessina koji iz jedne čisto filozofske perspektive otkriva, čini nam se, glavne probleme i gađa u samo srce ovoga složenog bioetičkog pitanja. Usp. Adriano Pessina, La disputa sull'adozione degli embrioni umani. Linee per una riflessione filosofica, *Medicina e Morale*, LXII (2013.) 6, 1099-1112.

⁵² Usp. Adriano Pessina, La disputa sull'adozione degli embrioni umani. Linee per una riflessione filosofica, 1105-1109.

Prva argumentacijska linija koja smatra da je ljudski život apsolutan, nemjerljiv i neprispodobiv bilo kojem drugom dobru, nije sasvim, čini se, na liniji temeljnih principa jedne personalističke etike, a tako ni na liniji naučavanja crkvenog magisterija. Zagovornici i zastupnici ove argumentacijske linije smatraju da je obveza činiti sve što je u našoj moći da se spasi život jedne ljudske osobe. Jednostavno govoreći: embriji su ljudske osobe i treba ih spasiti prenatalnim posvajanjem. Druga argumentacijska linija smatra da je ljudski život temeljna vrednota zato što je preduvjet svih drugih ljudskih vrednota i dobara. Nije apsolutna jer postoje druge vrednote, etičke i duhovne, kojima je sasvim legitimno i moralno opravdano dati prednost pred očuvanjem vlastite egzistencije u situacijama kao što su: položiti život za prijatelje, svjedočenje, vjernost istini o Bogu i sl. Zagovornici ove argumentacijske linije smatraju da je potrebno učiniti sve što je moralno moguće kako bi se spasio život neke osobe.⁵³

Bez obzira uz koje od ova dva rješenja netko pristajao, svako od njih ima svoju mračniju stranu. Predstavnicima prve argumentacijske linije zvuči skandalozno i zastrašujuće prijedlog da se zamrznutim embrijima, budući da ih se ne želi posvajati, a nemoralno je i zamrzavati ih, dopusti da jednostavno umru. S druge strane, uz svu pozitivnu simboliku koju sadrži poziv na prenatalno posvojenje embrija postoji, za predstavnike druge linije, i ona negativna, a ona se sastoji u činjenici da se apsolutno pravo na život tako jednostavno izručuje dobroj volji nekih osoba, potvrđujući time jedno čisto biološko i fiziološko razumijevanje majčinstva i sinovskih odnosa. Ženu se nadalje ne može prisiliti da bude „spasiteljica života” niti bi bilo dolično opteretiti savjesti muškaraca i žena ili čitavih obitelji izravnom odgovornošću za spašavanje zamrznutih embrija.⁵⁴

A. Pessina u završnom dijelu svoga rada jasno tvrdi da problematika posvajanja embrija još jednom potiče na premišljanje prakse izvantjelesne oplodnje i rađanja, a posebno na nužnost zabrane zamrzavanja embrija. Prenatalno posvajane, faktički i pravno, neovisno o dobrim namjerama koje mogu animirati ponašanje određenih pojedinaca, dovodi do preokretanja etičkog i antropološkog značenja ljudskoga rađanja te lišava dijete prava da se začne „u” utrobi svoje majke i rodi „iz” nje, u uvjetima koji maksimalno poštuju prirodu

⁵³ Samom autoru je prihvatljivija ova druga argumentacijska linija, jer je, kako mi tumačimo njegov stav, daleko bliža osnovnim načelima jedne čisto personalističke bioetike, gdje je ljudski život preduvjet svake druge vrednote, ali zbog toga nije nipošto apsolutan. Usp. *Isto*, posebno str. 1108-1109.

⁵⁴ Usp. *Isto*, 1110-1111.

djeteta.⁵⁵ Zbog svega rečenoga nužan je stanoviti oprez pred ovim naizgled neupitnim, duboko humanim i solidarnim činom prenatalnog posvajanja embrija.

3.2. Pitanje otkrivanja istine posvojenom djetetu

Vrlo važno mjesto u panorami pitanja o posvajanju zauzima svakako dužnost kazivanja istine ili otkrivanje informacija o korijenima i prošlosti posvojenog djeteta.⁵⁶ Takva dužnost mogla bi izazvati istinsku krizu unutar obitelji posvojitelja. Roditelji bi, osobito u specifičnim slučajevima, mogli pribjeći različitim krivotvorinama o naravnim korijenima, podrijetlu i kulturi posvojenog djeteta. To vrijedi na poseban način za slučajeve djece koja su rođena iz silovanja, a još više za slučajeve masovnog silovanja i prisilnih trudnoća tijekom rata.⁵⁷ Način i kontekst njihova začeca, sažaljenje i samilost roditelja-posvojitelja, mogli bi u konačnici rezultirati dvama pogrešnim stavovima i ponašanjima. Prvi stav bi odražavao neku vrstu roditeljskog protekcionizma, bitno laži, kojim bi se dijete odgajalo na „istini“ da su ga oni začeli i rodili te da su njegovi stvarni roditelji. Drugi roditeljski stav sadržavao bi u sebi opasnost od kolonijalizacije djeteta, osobito kada je riječ o međunarodnom posvajanju, nudeći djetetu negativnu i iskrivljenu sliku o njegovoj prošlosti i njegovim korijenima. U prvom slučaju, ako dijete kao adolescent ili zreo čovjek otkrije istinu, što je uvijek moguće, jer suvremene ratove i događanja u njima nije moguće sakriti, posljedice takve iznenadne istine, radikalno različite od istine „njegovih roditelja“, mogle bi biti vrlo teške (tjeskoba, kriza identiteta, razočaranje u svoje roditelje, bijeg, stid, itd.). U drugom slučaju, pored opasnosti destorifikacije djeteta ostavljenog bez prošlosti i bez vlastitih kulturalnih utoka,

⁵⁵ Usp. *Isto*, 1111.

⁵⁶ Usp. Mario Tortello, *Adozione*, 15-16.

⁵⁷ U pismu sarajevskom nadbiskupu Vinku Puljiću naslovljenom: „Na barbarstvo mržnje i rasizma valja odgovoriti snagom ljubavi i solidarnosti“, papa Ivan Pavao II., imajući pred očima strašne patnje unesrećenih žena koje su bile prisiljene ostati trudne tijekom rata u Bosni i Hercegovini i duboko suosjećajući s njima, snažno se zauzima za život tek rođene djece riječima: „Kao slike Božje, ta stvorenja morat će biti poštivana i ljubljena, ništa drukčije nego svaki drugi član ljudske obitelji.“ Potom vrlo odlučno nastavlja u duhu dosadašnjih dokumenata: „Glede, pak, siročadi i napuštene djece, želim uputiti riječ poštovanja prema onima koji se trude da pomognu postupcima posvojenja: kad malenima uzmanjka potpora onih koji su ih rodili, čin je velike ljudske i kršćanske vrijednosti pružiti im toplinu novoga doma.“ Velimir Blažević (prir.), *Služenje miru. Ivan Pavao II. i Sveta Stolica za mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (1991-1995)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995., 139-140.

riskira se stvoriti u djetetu averziju ili mržnju prema svemu onome što ima ikakve veze s njegovim, iako bolnim, ali stvarnim kulturološkim korijenima i naravnom podrijetlu.⁵⁸

Nakon ovoga čini nam se jasnim rješenje dvojbe: reći djetetu istinu ili mu je ne reći? Različiti autori koji obrađuju problem posvojenja općenito, ne razmišljajući „ex professo” o ovom specifičnom slučaju, tvrde da se djetetu ne smije ništa prešutjeti o njegovoj vlastitoj prošlosti. Važne informacije mu se trebaju davati malo pomalo, sve detaljnije i preciznije, vodeći uvijek računa o dobi i stupnju zrelosti djeteta.⁵⁹ Takve informacije ne mogu se dati jednom zauvijek kao „objava”, nego svaki put kada je to potrebno, počevši od najranije dobi. Puno ovisi o obiteljskoj dinamici i sposobnosti roditelja. No takvo priopćavanje istine ne smije doći nakon nekog više ili manje jasnog zahtjeva djeteta, nego inicijativom roditelja posvojitelja. Nedostatak istine ili neprilagođena istina dolazi do izražaja osobito u adolescentnoj dobi. Posvojeni adolescent, u nedostatku dovoljnih informacija o vlastitom identitetu, upada u nesigurnost, obuzima ga osjećaj inferiornosti i neugodnosti. Takvo stanje, osim što može zapriječiti proces osamostaljenja od roditeljskih figura, može također rezultirati devijantnim oblicima ponašanja kod mladića i depresivnim formama kod djevojaka.⁶⁰

Nužnost otkrivanja istine posvojenom djetetu još jednom ukazuje na opravdanost zahtjeva da bračni parovi i obitelji koje posvajaju budu satkane od odgovornih, stabilnih, zrelih osoba, motiviranih besplatnom, bezuvjetnom i darivajućom ljubavlju. Smatramo da to može biti, strukturalno gledajući, samo heteroseksualni bračni par koji temelji tradicionalnu obitelj s njezinom temeljnom funkcijom, onom humanizirajućom.

ZAKLJUČNO PROMIŠLJANJE

Analiza prakse posvajanja pokazala je da su u igri mnoge važne ljudske i kršćanske vrednote koje propituju našu savjest i stavljaju na kušnju kršćansko opredjeljenje i njegovu dosljednost. Posvajanje konačno preispituje kvalitetu našega društva i kulture, testira

⁵⁸ Walter Nanni, *L'adozione internazionale*, u: Walter Nanni (a cura di), *Adozione, adozione internazionale, affidamento*, Edizioni Piemme, Casale Monferrato, 1995., 42-49.

⁵⁹ Usp. Walter Nanni, *Adozione*, 24.

⁶⁰ Usp. Mario Tortello, *Adozione*, 15-16; Donatella Scaiola - Maurizio Chiodi, *Il tema nella riflessione biblica e teologica*, 106.

naš vrijednosni sustav, naš odnos prema malenima, najslabijima, onima koji su potrebni naše zaštite.

Činom posvajanja posvojitelji staju na stranu života. Život nije ugrožen ili zanijekan samo u najdelikatnijim trenucima njegova nastajanje i nestajanja, rađanja i umiranja. Životu se prijeti tijekom čitava njegova trajanja, u svim onim trenucima u kojima susrećemo izgubljeni, umrtvljeni, zapostavljeni, zlostavljani, napušteni ljudski život. Takav život nas poziva na odgovornost, poziva na dužnost da otklonimo prijetnju i odgovorimo na tihi vapaj napuštenoga. Posvajanje je stoga konkretno očitovanje ljubavi koja se besplatno i bezuvjetno daruje, ljubavi koja se čini bližnjom, one ljubavi koja čini dugima ono što bi željela da drugi čine njoj.

Činom posvajanja bračni par nadilazi sama sebe, ide izvan svojih bioloških i fizičkih granica i koraca poljanama duhovne plodnosti i afektivnog veza, ostvarujući tako Božju volju s obzirom na malene: tko primi jednoga od najmanjih, prima zapravo Njega.

Autentičnim posvajanjem događaju se čudesne stvari: demaskira se tobožnje pravo odraslih na dijete, a afirmira temeljno pravo djeteta na obitelj, prelazi se od djeteta-objekta na dijete-subjekt, od djeteta koje se traži kao nužnost i potreba do djeteta koje se iščekuje i prima kao dar, od jednostavnog djeteta do vlastitog sina/kćeri, od neplodnog muža i žene do iznimno plodnih oca i majke, od mogućeg osjećaja krivnje i grijeha do blagoslova i milosti. U posvajanju imamo čudesnu preobrazbu stanja neplodnosti u stanje plodnosti, stanja napuštenosti i ostavljenosti u stanje zajedništva i prihvaćenosti, preobrazbu „ničijeg djeteta” u nečije dijete. Dapače, sukladno univerzalnom bratstvu i sestrinstvu i univerzalnom Božjem očinstvu, u naše dijete. Jer, ako je svaki čovjek moj brat, a jest jer smo svi mi djeca Božja, onda je svako dijete moje dijete, a sva djeca ovoga svijeta su naša djeca koja pozivaju na odgovornost.

Posvojenje na čudesan način otkriva svoju iscjeliteljsku snagu, poriče pesimizam i patnju, ozdravljuje neplodne i napuštene, otkriva činjenicu da očinstvo i majčinstvo nisu nikada svodivi na čisto biološko pitanje, nego su kreativan i stvaralački čin, nisu slijepa zadanost, nego su područje ljudske slobode i odgovornosti. Posvajanje nije surogat za promašeno očinstvo i majčinstvo. Ono je znak autentične duhovne plodnosti. Ono je jednostavno realizacija odgovornog roditeljstva.

FUNDAMENTAL ETHICAL VALUES AND PRINCIPLES OF ADOPTION

Summary

The paper is divided into three parts. The first part broadly presents the issue of adopting, its purpose, meaning and value substance. Then, the second part is basically talking about the position and place of this topic in the teaching of the Church Magisterium and about those moral values and principles that the Church especially insists on and that need to be respected at the legislative level as well. In the third part, in the light of the stated moral values, specific cases and questions related to the practice of adoption are being analyzed. First of all, it is about the possibility, acceptability and moral justification of adopting the child by a single parent and by homosexual couples as well as about the still unfinished discussion about adopting human embryos. Finally, in the last part of the paper, a clear attitude is taken about the important issue of communicating the truth to the adopted child.

Key words: child, children's rights, fertility/infertility, marriage, family, adoption, Church Magisterium, law